

**СПІВПРАЦЯ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ ПОНАД УСЕ:
ДІЯЛЬНІСТЬ РАДИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
ІНСТИТУТУ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
НАН УКРАЇНИ У 2010–2020-х РОКАХ**

У друге десятиліття ХХІ ст. Рада молодих вчених увійшла активною діяльністю своїх членів. У той час її очолювала Оксана Руда. 2011 р. відбулося сім засідань, проведено чотири наукових семінари, на яких виступили працівники й аспіранти інституту. Молодь відділу археології провела науковий семінар «Від колекціонування старожитностей до наукових синтез», на якому виступила в. о. завідувача «Археологічного музею», канд. іст. наук Наталія Булик і лаборантка відділу, аспірантка географічного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Олена Томенюк. Н. Булик розповіла про розвиток археологічної науки в українських установах Львова в дослідженні літописних пам'яток Галича, Львова, Звенигорода. О. Томенюк виступила з доповіддю на тему «Коло наукових інтересів професора Юрія Полянського».

Широкий спектр питань, пов'язаних із дослідженням історії Церкви, представили в доповідях молоді працівники відділу нової історії України. Зокрема, Наталія Колб презентувала тему «Греко-католицьке парафіяльне духовенство Галичини в 90-х роках ХІХ ст.: соціальний статус, матеріальне становище, душпастирська і громадсько-політична діяльність», а Назар Кісь – «Церква і масова політика у Львові на початку ХХ ст.».

Дослідники відділу української мови зосередили увагу на «Стильових особливостях фразеологізмів української мови ХVІ–ХVІІ ст.», «Текстах про чуда з Наддністрянщини: структурна специфіка». Першу доповідь виголосила канд. філол. наук Ірина Черевко, другу – аспірантка Ірина Романина.

Молоді вчені відділу новітньої історії представили розвідки про епоху перебудови в УРСР. Олег Муравський виголосив доповідь про «Особливості суспільно-політичного розвитку західних областей УРСР у період перебудови», а Олег Сімків – «Трансформація правозахисного руху в умовах перебудови».

Важливою подією у діяльності Ради молодих вчених стало проведення 8 грудня 2011 р. наукової конференції «Культурно-історичне середовище Львова ХІХ–ХХ століття». Ця подія зуміла об'єднати дослідників різного профілю: істориків, мовознавців, географів, філософів і науково-академічних установ зі Львова та Києва (Львівського національного університету ім. І. Франка, Української академії друкарства, Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, Львівського національного аграрного університету, Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова).

2012 р. також був багатим на події. Члени Ради молодих вчених зуміли організувати шість засідань, науковий семінар, під час якого виступили дев'ять науковців та аспірантів інституту, та два круглих столи.

У межах Других наукових читань ім. акад. Я. Ісаєвича проведено круглий стіл «Ярослав Ісаєвич – вчений і людина». А наступний – «Михайло Грушевський в етносоціокультурному просторі Галичини» – організований спільно з Державним меморіальним музеєм М. Грушевського у Львові. Свої тези виголосили працівників інституту, зокрема Наталія Булик «Археологія в науковій спадщині Михайла Грушевського», Олег Піх «До історії взаємин Михайла Грушевського та Мирона Кордуби», Оксана Руда «Наукова творчість Олександра Яблоновського крізь призму критики Михайла Грушевського», Наталія Мисак (працівниця Львівського національного аграрного університету) «Михайло Грушевський та українське студентство», а також працівники музею.

У співпраці з Музеєм «Русалка Дністрова» проведено науковий семінар «“Руська Трійця” і українське національне відродження в Галичині (до 175-річчя “Русалки Дністрової”)».

Вдруге організовано конференцію «Культурно-історичне середовище Львова ХІХ–ХХ століття», у якій взяло участь 18 молодих вчених зі Львова та Києва (Львівського національного університету ім. І. Франка, Української академії друкарства, Львівського державного університету внутрішніх справ, Львівського національного аграрного університету, Державного меморіального музею М. Грушевського у Львові, Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова). Доповіді стосувалися проблем, пов'язаних із суспільно-політичним і культурно-освітнім розвитком Львова ХІХ–ХХ ст. Особлива увага приділена особливостям соціально-політичного й економічного життя міста, регіональним особливостям етнополітичних процесів, діяльності визначних постатей і наукових інституцій, їхнім контактам з української та польської сторін.

Рада молодих вчених також організувала три екскурсії: у Державний меморіальний музей М. Грушевського у Львові, Музей «Русалка Дністрова» та Археологічний музей інституту.

Новим етапом в історії Ради молодих вчених стало обрання головою Данила Ільницького, м.н.с. відділу української літератури, канд. філол. наук, літературознавця). Заступником голови – м.н.с. відділу новітньої історії, канд. іст. наук Олени Лукачук, а секретарем – м.н.с. відділу новітньої історії, канд. іст. наук Іванни Черчович. 23 жовтня на засіданні вченої ради затверджено «Положення про Раду молодих учених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича» – нормативний документ, що визначає напрям, межі її діяльності й повноваження. 4 листопада 2014 р. новий керівник зініціював загальні збори молодих працівників, з якими було обговорено формат роботи нової ради, питання співпраці з іншими молодими дослідниками установ НАН України. Також

проведено анкетування щодо роботи всередині організації, пропозицій для виступів.

Під егідою Ради молодих вчених відбувся круглий стіл «Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.», наукова конференція «Яків Головацький і українське національно-культурне відродження ХІХ століття».

Круглий стіл про Михайла Грушевського й історичне середовище Львова відбувся за сприяння та у приміщенні Державного меморіального музею М. Грушевського у Львові. Марина Чебан, канд. іст. наук, м.н.с. відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин», виступила з доповіддю, присвяченою діяльності історика-бібліографа, історіографа Миколи Андрусика в Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), комунікації з іншими відомими постатями. Доповідь «Постать Данила Романовича у рецепції Михайла Грушевського» представив Ілля Паршин, канд. іст. наук, м.н.с. відділу історії середніх віків, доц. кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету ім. І. Франка.

Упродовж 2015 р. Рада молодих вчених організувала круглий стіл «Історія ↔ філологія: міждисциплінарний погляд на жінку», семінар – представлення результатів дослідження аспіранта Ігоря Медвідя. Також рада була співорганізатором із відділом української літератури семінару, під час якого виголошені доповіді асистентки кафедри україністики Інституту східнослов'янської філології Ягеллонського університету (м. Краків, Польща), д-ра Катажини Глінянович (Katarzyna Glinianowicz) «Імагінарій польських жінок в українській літературі» (30 вересня); «Чорнобриві та чорноземи. Про шляхетське колоніальне жадання України» (?).

Разом із відділом бібліографії Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, відділом української літератури інституту Рада молодих

вчених організувала наукову конференцію на пошану Марії Вальо «Життя у трьох вимірах – література, театр, бібліографія».

Наприкінці 2015 р. – на початку 2016 р. у раді відбулися кадрові зміни: заступниками голови обрано м.н.с. відділу української літератури, канд. філол. наук Віктора Мартинюка та м.н.с. відділу новітньої історії Іванну Черчович, а секретарем – Юлію Павлів, аспірантку відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин».

Діяльність ради в 2016 р. була зосереджена на проведенні наукових семінарів молодих дослідників інституту та закордонних колег, усього проведено дев'ять заходів. Також організовано разом із відділом української літератури три семінари з серії «Інтелектуальна біографія» – зустрічі з істориком Леонтієм Войтовичем, літературознавцем Миколою Ільницьким, фізиком і письменником Юрієм Яремком.

На першому семінарі виступив докторант інституту історії Жешувського університету (Польща) Петро Олеховський (Piotr Olechowski) із темою «Українсько-польська співпраця в повсякденному житті (на прикладі міжвоєнного Львова)», де головно використано спогади українців і поляків про міжвоєнний Львів. У наступному заході взяла участь аспірантка відділу історії середніх віків Ольга Козачок, яка представила доповідь «Галицько-візантійські відносини у другій половині XII ст.: політичний аспект». Дослідниця аналізувала руські літописні свідчення та дані з візантійських джерел XII ст., відштовхуючись від історіографічних тенденцій бачення розвитку галицько-візантійських відносин.

Частину дисертаційної роботи представила м.н.с. відділу новітньої історії Юлія Шелеп. Дослідниця виголосила реферат «Способи вивчення партійної номенклатури Української РСР 1970–1980-х років: приклад аналізу візуальних джерел».

Наступний науковий семінар Ради молодих вчених був присвячений святковим стравам Надсяння. Цю тематику розкрила м.н.с. відділу української мови Віра Різник у виступі на тему «Святкові страви Надсяння: слово та обряд». Авторка розкрила коротку історію вивчення надсянських говірок, назвала найважливіші лінгвістичні праці, присвячені назвам їжі, зосередила увагу на обрядовості та назвах конкретних страв.

«Займенники у пам'ятках української мови XVI–XVII століть: гонорифічні та шанобливо-ввічливі вирази» – з такою темою виступила на семінарі м.н.с. відділу української мови Оксана Шпиль. Доповідачка зосередила увагу на гонорифічних і шанобливо ввічливих виразах, які побутували в українській мові XVI–XVII ст., проілюструвавши конкретними прикладами з картотеки «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.».

Яна Яковишина, м.н.с. відділу археології, представила на семінарі тези з теми «Мальований орнамент на трипільському посуді як історичне джерело». Також у семінарі Ради молодих вчених взяв участь докторант Віденського університету Якоб Мішке (Jakob Mischke), який представив доповідь «Станіслав Дністрянський: український вчений між наукою і націєтворенням». Дослідник розкрив основні життєві віхи С. Дністрянського, який став професором австрійського цивільного права у Львівському університеті, а у своїх наукових розвідках працював над звичаєвим і приватним правом в Австрійській монархії та як посол від Націонал-демократичної партії в австрійському парламенті боровся за права українського населення в Галичині та створення українського університету у Львові.

Доповідь на тему «Образ Русі та русів у середньовічних європейських казках: постановка проблеми» представив І. Паршин.

Ольга Заневич виступила з темою «Граматичні категорії в українській мові крізь призму століть: дієслівна перехідність», яка репрезентувала її монографію

«Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об’єкт» (Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2015. 308 с. (Серія «Історія мови»)).

Рада молодих вчених також була сконцентрована на організації наукових семінарів. Загалом їх проведено шість.

Дослідниця відділу археології Марія Войтович виголосила науковий реферат: «Археологічні дослідження Краківського передмістя Львова у 2013 р.: вул. Б. Хмельницького». Розповідь стосувалася експедиції Науково-дослідного центру (НДЦ) «Рятівна археологічна служба» Інституту археології (ІА) НАН України, яка проводила рятівні дослідження на вул. Богдана Хмельницького (від пл. Князя Ярослава Осмомисла).

Молоді науковці з відділу новітньої історії Павло Артимишин та Олег Костюк виступили з актуальною темою «Ідеї “окремішності” Донбасу та “російськості” Криму: від теорії до практики». Павло Артимишин представив результати дослідження ідеї «окремішності» Донбасу, висвітленої на сторінках публіцистики Дмитра та Володимира Корнілових, Олесь Бузини, Павла Губарева та Платона Беседіна протягом 1990–2010-х років, проаналізував основні концепції цих авторів щодо історії Донецького регіону, Кримського півострова та їхнього становища у складі України напередодні 2014 р. О. Костюк зосередив увагу на ставленні російської суспільно-політичної думки до «кримського питання» в контексті розвитку російсько-українських відносин після розпаду Радянського Союзу.

На наступному семінарі аспірант відділу історії середніх віків Олег Друздєв запропонував широку тематику до обговорення – «Історія в медіа-просторі: сьогодення та майбутнє».

Іванна Черчович, співробітниця відділу новітньої історії, заступниця голови Ради молодих вчених, членкиня Української асоціації дослідників жіночої історії,

виступила з доповіддю «Життя без дому: практики повсякдення жіночої домашньої служби у Галичині зламу XIX–XX ст.». Дослідниця на основі матеріалів родинного листування тогочасної української інтелігенції, спогадів, щоденників та преси розкрила найбільш видимі аспекти життя жінок-служниць у Галичині.

Оксана Пасіцька, канд. іст. наук, докторантка відділу новітньої історії, запропонувала до обговорення питання «Економічна доктрина митрополита Шептицького: від теорії до практики».

Останню доповідь у 2017 р. виголосила докторантка Вроцлавського університету Магдалена Гібєц (Magdalena Gibiec) «Роль української інтелігенції у формуванні національної свідомості на пограниччі (на матеріалі поточних звітів Малопольського окружного інспекторату Прикордонної служби у 1930–35 рр.)».

29 травня 2018 р. відбулися загальні збори Ради молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, під час яких обрано нового голову – канд. іст. наук, м.н.с. відділу нової історії П. Артимишина, його заступником – Д. Ільницького (у 2019 р. – І. Паршина), секретарем – Ю. Павлів.

Першим науковим семінаром, який організувала нова команда, став виступ магістрантки кафедри історії Центральної та Східної Європи історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Анжеліки Савчук із науковим рефератом «Новий тип державного діяча у Центральній Європі: приклад Леха Валенси і Вацлава Гавела». У доповіді розглянуто в теоретичному аспекті характеристику формування діячів демократичного періоду в регіоні Центральної Європи, а також їх вплив на процеси еволюції в Польщі та Чехії. Представлено два типи діячів, подано оцінку їхньої діяльності. Здійснено компаративний аналіз представників влади у вказаних країнах.

Аспірантки Юлія Артимишин (Павлів) (відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин») і Христина Рутар (відділу української

літератури) запропонували до обговорення на семінарі тему «Документальний фільм та фотографія як місця пам'яті: історичний та літературний виміри». Доповіді розкрили низку теоретичних концептів: місця пам'яті, простір для документів з архіву в художньому творі; спогади переселенців і документальні фільми, які допомагають формувати колективну пам'ять. Перша частина виступу була присвячена теоретичним рефлексіям історикині Ю. Артимишин про фільм як історичне джерело, відтак доповідачка говорила і про практичний зріз проблеми. Зокрема, розглянула документальні фільми й передачі, що висвітлювали депортації українців у 1944–1946 рр., операцію «Вісла». Наприкінці доповідачка підсумувала, що фільм як явище – це сконструйована реальність авторів, а проаналізовані стрічки реалізують бачення депортації спільнотою переселенців. Дослідниця літератури Христина Рутар зосередила увагу на двох історичних романах сучасних українських письменників у фокусі використання фотографії як доказу та свідчення, зокрема «Музею покинутих секретів» Оксани Забужко та «Танго смерті» Юрія Винничука.

Випускник аспірантури, м.н.с. відділу новітньої історії Юрій Павлович на черговому семінарі виступив із темою «Особливості політичного та економічного життя Республіки Білорусь в оцінці української суспільно-політичної думки (1991–2004 рр.)». У доповіді висвітлено українські візії цих процесів, оцінки, які надавали їм різні середовища в Україні, як і українські прогнози щодо майбутнього політичної та економічної системи в Республіці Білорусь.

У 2019 р. Рада молодих вчених налагодила співпрацю із Науковою бібліотекою Львівського національного університету ім. І. Франка, відтак чимало наступних семінарів проводили спільно. Першим із них став виступ «Львів у XVI столітті: місто конфліктів та порозумінь», який представила канд. іст. наук, м.н.с. відділу історії середніх віків Ольга Гуль. І. Паршин виголосив доповідь «Русь і її королі XIII–XIV століть».

Також 2019 р. новими партнерами Ради молодих вчених став Львівський медієвістичний клуб та Інтердисциплінарні студії «Per Aspera». У співпраці з ними рада провела розмову з головним редактором журналу «Локальна історія», м.н.с. відділу історії середніх віків Віталієм Ляскою.

Роман Лехнюк, канд. іст. наук, асистент кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини Національного університету «Львівська Політехніка», презентував монографію та виступив на семінарі з темою «На порозі модерного світу: українські консервативні середовища в Галичині в першій чверті ХХ століття».

Ірина Луцик, аспірантка відділу археології, взяла участь у семінарі, представивши частину своєї дисертації ««[І] прилучився він до предків [своїх]»: Русько-візантійський контекст поховального обряду».

У 2020 р. продовжилася кооперація з Науковою бібліотекою Львівського національного університету ім. І. Франка, яка знову стала майданчиком для проведення семінарів Ради молодих вчених. Першим у 2020 р. став виступ П. Артимишина з доповіддю ««Русский мир»: від літературної метафори до політичного контексту».

Незважаючи на пандемію, у другій половині 2020 р. Рада молодих вчених провела два заходи в дистанційній формі. Зокрема, виступ Юлії Кшановської, аспірантки відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин», «Радянське місто: типове й унікальне (на прикладі Дніпропетровська 1960–1980)». Згодом відбувся виступ студентки 5-го курсу історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка Христина Меренюк «Турнірні змагання в Англії та Франції кінця XI–XIV століття: проблемні аспекти джерелознавчого та термінологічного характеру».

Так, попри виклики Рада молодих вчених розпочинає нове десятиліття амбітно та продуктивно – плануються нові заходи, підтримуються старі наукові

зв'язки та співпраця, налагоджуються й нові контакти. Попереду – нові висоти, здобутки й цікаві заходи. Адже саме молодь – той рушій, який має ініціювати зміни, динаміку та нові погляди й підходи і в суспільстві загалом, і в науці зокрема. То ж «лупаймо сю скалу» далі, бо ми цього варті. Як і справа, яку робимо.

**Текст підготували: Павло Артимишин, Юлія (Павлів) Артимишин,
Данило Ільницький**